

GREK ESTETİĞİ

GÜZELLİK VE SANAT FELSEFESİ

FOL® 166

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 140
SANAT KİTAPLIĞI 05

GREK ESTETİÇİ –GÜZELLİK VE SANAT FELSEFESİ–
İSMAİL TUNALI

EDİTÖR: EBUBEKİR DEMİR
REDAKSİYON: MAK GRUP REDAKSİYON EKİBİ
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-625-7307-92-5

BASKI: AYRINTI BASIM YAY. VE MAT. HİZ. SAN. TİC. A.Ş.
MATBAA SERTİFİKA NO: 49599

1. BASKI: OCAK 2022

İLETİŞİM ADRESLERİ
CİNNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

İSMAİL TUNALI

Romanya Silistre’de doğdu (1923). İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü’nü bitirdi. Viyana Üniversitesi’nde felsefe, psikoloji, sanat tarihi doktorası yaptı. Erzurum Atatürk Üniversitesi’nin kuruluşunda öğretim üyesi olarak görev aldı (1959-1962). Tübingen Üniversitesi’nde (1966) ve Viyana Üniversitesi’nde felsefe ve estetik dersleri verdi (1978-1984). Konstanz Üniversitesi’nde Aristoteles ve Wittgenstein seminerleri verdi (1984). İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü Başkanlığından emekli oldu (1989). İtalyan Devleti ‘Commendatore’ Büyük Onur Nişanı (1978); Avusturya Devleti ‘Birinci Dereceden Bilim Onur Nişanı’ (1982); ‘Altın Kitap Ödülü’ (1997); Mimar Sinan Üniversitesi ‘Onursal Doktora’ (1998) sahibidir. İstanbul’da vefat etti (2015).

Başlıca eserleri: *Sanat Ontolojisi* (1966); *Benedetto Croce Estetiğine Giriş* (1973); *Felsefe* (1966); *Marksist Estetik* (1977); *Estetik* (1978); *Denemeler* (1980); *Estetik Beğeni* (1983); *Sanat Ontolojisi Temelinde Yeni Bir Resim Anlayışı* (1983); *Çağdaş Filozoflar* (1984); *Tasarım Felsefesine Giriş* (2002); Hermann Wein, *Tarih, İnsan ve Dil Felsefesi* (1959); Aristoteles, *Poetika*, (1963); Benedetto Croce, *İfade Bilimi ve Genel Linguistik Olarak Estetik* (1963); W. Worringer, *Soyutlama ve Özdeşleyim* (1983).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
GİRİŞ	14
BİRİNCİ KISIM GÜZELLİK FELSEFESİ	20
BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAM OLARAK GÜZELLİĞİN BELİRLENMESİ	20
İKİNCİ BÖLÜM 'GÜZEL'İN 'KENDİLİĞİNDEN GÜZEL' TÖZ OLARAK KAVRANIŞI	31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM GÜZELİN MATEMATİK OLARAK BELİRLENMESİ	61
İKİNCİ KISIM SANAT FELSEFESİ	73
BİRİNCİ BÖLÜM POİESİS OLARAK SANAT	73
İKİNCİ BÖLÜM MİMESİS OLARAK SANAT	77

ÜÇÜNCÜ KISIM	
METİNLERDEN SEÇKİLER	148
I	
SOKRATES'TEN ANILAR	148
KSENOFON	
2	
PHAIDROS	153
PLATON	
3	
POETIKA	163
ARISTOTELES	
KAYNAKÇA	184
DİZİN	186

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Grek Estetiği yeni bir basıma hazırlanırken arkasında yirmi yıllık bir yaşamı kıvançla yansıtmaktadır. Yirmi yıl, bir kitabın yaşamında hiç de küçümsenmeyecek bir zamanı gösterir. Hele yirmi yıl boyunca bir kitap sürekli olarak okunmuş ve sürekli olarak aranmışsa! *Grek Estetiği*'nin ilk okuyucu kuşağı, o dönemki öğrencilerimi şimdi anımsıyorum, bugün olgunluk çağına ulaşmış bulunuyor. Yirmi yıl boyunca, o günlerden bugüne değin *Grek Estetiği* birçok kuşağın estetik eğitimini üstlenmiş, bunun sorumluluğunu duyarak bu görevi başarmıştır, diyebiliriz. Çünkü kitabın araştırdığı konu, *güzel*dir, *iyi*dir ve doğrudur, bunların insan düşünmesinde ilk ortaya çıktığı biçimlerdir. Bu ana konunun yanı sıra kitabın getirdiği bir tavır da vardır: *güzele*, *iyiye* ve *doğruya* karşı duyulan derin saygı. Kitabın bunlara dayalı bildirisi belki şöyle dile getirilebilir: Güzel, iyi ve doğru, insana insansallık niteliği sağlayan ve insanlığın tinsel gelişmesinde ona kılavuzluk eden değerlerdir. Kitabın yazarı olarak bugün bana mutluluk veren, bu bildirinin yirmi yıl boyunca okuyucu kuşakları tarafından değerlendirilmiş olmasıdır. Böyle olmasaydı, yirmi yıl boyunca yaşamını sürdürebilir miydi?

Grek Estetiği'nin akademik yaşamımda önemli bir yeri vardır. Gelecek çalışmaların, *estetiği* çağdaş bir felsefe bilimi olarak temellendirme yolunda yapacağım çalışmaları, somut bir program içinde ilk *Grek Estetiği*'nde ortaya koyuyordum. Bu program, ayrıca kendi özgün estetik anlayışımı da içine alıyordu. Bu anlayışın çıkış noktasını estetik gerçeklik oluşturuyordu. Estetik gerçeklik, estetik süje, estetik obje,

ÖNSÖZ

‘Grek estetiği’ üzerine sunduğumuz bu araştırma, Edebiyat Fakültesinde verdiğimiz estetik derslerinden bir kesittir. Amacımız, felsefi estetiğin eski Grek düşünmesinde nasıl temellendiğini göstermektir. Grek estetiğini burada hiçbir ayrıntıya girmeden, tamamen felsefe alanında kalarak, estetik ile ilgili bulduğumuz düşüncelere dayanarak belirlemek istedik. Grek edebiyatı ve sanatına geçmekle amacımızdan uzaklaşabileceğimizi düşünerek bu yoldan kaçındık.

Yöntemimiz, doğrudan doğruya metinlerden hareketle onları yorumlamaya dayanıyor. Bunun için ikinci elden değer ve yargılara pek bağlanmadık. Mümkün olduğu kadar bu estetiği, kendi ana kavramları içinde dile getirmek istedik. Grekçe, henüz kültür hayatımızda geçen bir dil olmadığı için, bu deyim ve kavramları transkripsiyonlarıyla göstermeyi uygun bulduk.

Bu çalışmayı yayınlarken amacımız, yukarıda belirttiğimiz gibi, bir yandan felsefi estetiğin eski Grek felsefesinde nasıl ortaya çıktığını göstermek, öte yandan da bu ve bunu izleyecek daha bazı çalışmalarımızla modern felsefi estetiğe giden yolda bir hazırlığa girişmektir. Böyle bir hazırlığın uzun vadeli ve zahmetli bir çalışmayı şart koştuğunu yakından biliyoruz. Bu işe girerken güvendiğimiz şey, her şeyden önce iyi niyete dayanan gayret ve çalışmamız olacaktır.

SUADIYE, 13 ARALIK 1962
İSMAİL TUNALI

GİRİŞ

1

Nicolai Hartmann *Estetik* kitabına yazdığı girişe şu sözlerle başlar: “Bir estetik ne güzelin yaratıcısı ne de onu seyreden için değil de yalnızca bu her iki tavır ve hareketin kendisi için bir bilmece olduğu düşünür için yazılır.”¹ *Estetik gerçeklik* dediğimiz varlık alanı, Nicolai Hartmann’ın dediği gibi, bir bilmece özelliğine sahiptir. Onda, estetik haz duyan süjeden başlayarak güzele, sanata ve estetik beğeni ve yarıya varıncaya kadar birtakım büyük ve derin problemler gizlidir. Bu problemlerden her birinin felsefi bir açıklama içinde gün ışığına çıkarılması gerekir. Çünkü bu problemler, özü gereği karanlıktır ve felsefi problem özelliğindedir. Estetik varlık alanını ve bu varlığın içine aldığı soruları araştırmak, bundan ötürü felsefi bir araştırma olduğu gibi, aynı zamanda böyle bir bilim de bir felsefi disiplin, yani *felsefi estetik* olacaktır. Çünkü “estetik, yalnız felsefi tavır alan bir kimse için bir şey ifade eder.”² Estetik veya felsefi estetik, estetik varlık alanını bütünüyle ele alıp inceleyen biricik, zorunlu bir bilimdir. Bu bilim için bütün bir estetik gerçeklik, bir araştırma konusudur. O hâlde bu estetik gerçeklik dediğimiz gerçeklik nedir? Buna belli bir tanımla, yani *definitiv*\ tanımsal³ olarak cevap vermek istemiyoruz; çünkü böyle

¹ N. Hartmann, *Asthetik*. s. 1.

² *Aynı eser*, s. 1.

³ Yeni basımda bazı kavramlarda değişikliğe gidilmiş, bunlar ilk geçtikleri yerlerde ters eğik çizgiyle gösterilmiştir. Çoğunlukla Almanca karşılıklar için olmak üzere köşeli parantez içerisindeki ifadelerin tümü tarafımıza aittir. Diğer

BİRİNCİ KISIM GÜZELLİK FELSEFESİ

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAM OLARAK GÜZELLİĞİN BELİRLENMESİ

1. *Ksenophon*

Greک felsefesinde *güzel* üzerine ilk ciddi düşünme ile Ksenophon'da karşılaşılıyor diyebiliriz. Gerçi daha Herakleitos'ta, Empedokles'te ve Pythagorasçılıkta güzellik üzerine ileri sürülmüş bazı düşünceler yok değil; ama ne var ki onlarda güzel, henüz bir felsefi kavram olarak belirlenip ortaya konmuyor.¹ Böyle bir kavram olarak güzeli ele alıp onu temellendirmek isteyen, onu *iyi* kavramı ile karşılaştıran, henüz pek yavan ve basit bir şekilde de olsa, Ksenophon olmuştur diyebiliriz. Güzelin ne olduğu sorusunu Ksenophon, *Sokrates'ten Anılar* adlı eserinde şöyle ortaya koyuyor:

Bir keresinde Aristippos Sokrates'e *güzel* bir şey tanıyıp tanımadığını sorar.

Sokrates: Pek çok.

Aristippos: Bütün güzel şeyler birbirine benzer mi?

Sokrates: Bazısı birbirine hiç benzemez.

Aristippos: Güzel olana benzemedikten sonra bir şey nasıl güzel olabilir?

Sokrates: Bu oluyor. *Güzel* koşan bir insana *güzel* güreşen bir insan benzemez; bir kalkan güzeldir, çünkü korur; ama

¹ Bunun için bkz. Bu kitapta "Güzelin Matematik Olarak Belirlenmesi" bölümü.

İKİNCİ BÖLÜM 'GÜZEL'İN 'KENDİLİĞİNDEN GÜZEL', TÖZ OLARAK KAVRANIŞI

1. Platon

Platon olgunluk çağında 'güzel'i (*to kalon*) daha derinden kavramaya çalışır. Bu çaba içinde güzelliğin tözsel olarak belirlenmesi, özellikle *Şölen* diyalogunun ana konusunu teşkil eder. Ancak *Şölen* diyalogu sadece güzellikten söz açmaz. *Eros*la ilgi içinde güzellikten söz açar. *Şölen*'de güzelliği kavrama yolu olarak *eros* öne sürülüyor. Güzelliğin ne olduğuna götürecek soru, yani "*Ti esti to kalon?*" sorusu, zorunlu olarak *erostan* kalkar, çünkü güzellik, *erosun* yardımıyla kavranabilir. Şu hâlde ilkin "*Eros nedir?*" sorusu sorulmalıdır. *Eros*, güzel-olana kavuşmak, onda doğurmaya, yaratmaya varabilmektir. Güzel-olanda yaratmaya ulaşabilme isteği, aynı zamanda ölümsüzlüğe karşı duyulan derin *existentialvaroluşsal* istekle aynı şeydir. Tanrıların ölümsüz olmalarına karşılık insanda sadece ölümsüzlüğe karşı duyulan bir içtepi vardır. İnsanı ölümsüzlüğe götürense *Eros*'tur. İnsan için iki çeşit ölümsüzlük vardır. Biri *beden* yoluyla güzel olana kavuşmak, onda doğurmaya, yaratmaya varabilmektir. Bu istek kadınlara yönelir ve güzel-olanda yaratma gerçekleşince çocuklar hâlinde ereğine ulaşmış olur. *Eros*, güzelde yaratmaya varmanın sonunda meydana gelen çocuklarda ölümsüzlüğe ulaşır. Çocuklar, bir erkeğin kendini devam ettirmesi ve böylece de ölümsüzlüğe ulaşması olarak düşünülüyor.

Bu beden yoluyla ölümsüzlüğe ulaşmanın yanı sıra bir yol daha vardır: *ruh* yolundan ölümsüzlüğe ulaşmak. Bu-

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM GÜZELİN MATEMATİK OLARAK BELİRLENMESİ

1. Platon Öncesi

Güzelin matematik olarak belirlenmesi düşüncesi, Grek felsefesinde oldukça eski bir düşüncedir. Örneğin daha Herakleitos'ta böyle bir anlayışla karşılaşırız: “Birbirlerine karşıt çabalama uzlaşarak; birbirlerinden ayrıldan *en güzel* birleşme”⁴³ diyen Herakleitos'a göre güzel, öğelerin birbirine bir katılması, bir uyuşumu oluyor. Yine bir başka yerde Herakleitos şöyle diyor:

Sanat da bunu (karşıtlardan doğan harmoniyi) açıktır ki doğayı taklit ile meydana getirir. Resim, tabloda beyaz ve siyah, sarı ve kırmızı renk öğelerini karıştırır ve böylece de örnek ile olan uygunluğu meydana getirir; müzik yüksek ve alçak, uzun ve kısa tonları farklı seslerde birleştirir ve böylece de bir birlikli harmoni meydana getirir; yazı sanatı da sesli ve sessiz sesleri karıştırır ve buradan da bütün sanatı meydana getirir.⁴⁴

Herakleitos'un yukarıdaki sözlerinden anlaşılacağı gibi evren harmonisi aynı zamanda sanattaki harmoniyi meydana getirir. Harmoni sözü de burada güzellik sözü ile eş anlamlı olarak kullanılıyor.

Aynı harmoni düşüncesini *Empedokles*'te de görürüz. Bir örnek olmak üzere Empedokles'ten şu mısraları alıyoruz:

⁴³ Herakleitos, *frag.* 8; E. Grassi, *Die Theorie des Schönen in der Antike*, s. 48.

⁴⁴ Herakleitos, *frag.* 10; *aynı eser*, s. 49.

DİZİN

A

absürt kategorisi 120
acıma 129, 131, 132, 135, 136, 137, 171, 179, 180, 182
adalet 32, 136, 137, 155, 182
ahlak 56, 85, 95, 102, 112, 114, 115, 116, 126, 130, 131, 182; ~ düşük-
lüğü 182
ahlaksal güzellik 54
akıl 38, 47, 89, 90, 93, 95, 96, 97, 98, 100, 103, 142, 146, 156; ~ devleti-
nin kurulması 97; ~ ve ahlak devleti
95; ~a aykırılık 121, 123; ~a dayana-
nan varlık 96; ~ın erdem(ler)i 97;
~ın yönetimi 103
aldatıcılık 82
aldatma 77, 78, 82, 84
algı 48, 51, 52, 53; ~ dünyası 48
analitik tavır 15
anımsama 154
anlatma 83
Antikçağ 19, 105
Antikite 19, 107, 108
Archimedes noktası 76
arınma 55, 59, 129, 130
Aristippos 20, 21, 148, 149
Aristoteles 38, 39, 46, 59, 70, 71, 72, 73, 78, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 147, 184, 185; ~ felsefesi 127
aritmetiğin sayısı 62
Kyreneli Aristippos 148
arzu 55, 56, 57, 74, 79, 152
aşkın güzellik 53
ateş 49, 50, 67, 68, 69, 149

B

Baeumler 18, 32, 70, 73, 184
başıboş sanat 96
Baumgarten 19
beden(ler) 21, 31, 32, 33, 40, 41, 42, 48, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 74, 75, 78, 79, 80, 85, 110, 149, 150, 151, 153, 156, 164; ~ güzelliği 33, 59, 63
benzetmecilik 80, 90, 117, 119
benzetme sanatı 88, 102, 103
bilgi 33, 34, 43, 48, 90, 91, 92, 93, 94, 108, 110, 115
bilgisizlik 89, 180
bilim 14, 16, 19, 22, 43, 91, 106, 107
birey 32, 126, 127
bireysel ruh(lar) 38, 39, 55

C

can güzelliği 33
cesaret 23, 24
cisimler dünyası 39, 45, 50, 51, 52, 55; ~nın güzelliği 51, 53

Ç

çirkinlik 17, 47, 54, 55, 56; ~ten kur-
tulmuş güzellik ve ruh 56
çokluk: ~ dünyası 88; ~ta birlik hâli
51
çok telli sazlar 105

D

dekor 138, 140
Demiourgos 67, 68
devlet(ler) 32, 84, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 153, 174; ~ idaresi 32; ~in ereği 98; ~in mutluluğu 98

- dış dünya 86
dil 13, 78, 81, 138, 140, 158, 169,
171, 172, 173, 174; ~ felsefesi 81
dinlenme 130
dizginsizlik 56
doğa 16, 22, 38, 39, 43, 44, 47, 48,
66, 70, 85, 123, 124, 126, 127,
128, 142, 145, 146, 147; ~ dışı var-
lık 22; ~ üstü alan 43; ~ varlık(lar)ı
16, 66; ~ bilimleri 164
doğal objeler 41
doğruluk değeri 82
doğu mistisizm(ler)i 60
dokka 81, 84, 88, 89, 90, 93, 95, 143;
~ dünyası 88, 89
dört element 69
duygu(lar) 15, 18, 56, 65, 86, 90,
96, 97, 98, 99, 100, 131, 132, 136,
137, 167, 179, 182
duygusuzluk 96
duyulur: ~ dünya 24, 50, 54, 87; ~
dünyanın güzelliği 51, 52; ~ haz 56;
~ obje(ler) 80; ~ şey 41; ~ varlık(lar)
41
duyuüstü dünya 52
düalist estetik 29
düşünce(ler) 138, 173; ~ birliği 138,
154
düzen 17, 34, 66, 67, 69, 94, 95, 96,
102, 127, 128
düzenli devlet 100
- E
edebiyat sanatı 108
eğitim 78, 84, 85, 95, 97, 99, 130; ~
problemi 99
eğlenme 130
eidola 85, 86, 88, 106
Elea okulu 64
Empedokles 20, 61, 62, 164
epik ozan(lar) 168
epos 84, 93, 108, 134, 163, 168, 170
erdem 21, 23, 32, 34, 35, 40, 41, 44,
51, 53, 54, 58, 59, 67, 74, 75, 95,
97, 98, 100, 102, 103, 149; ~in kut-
sal kaidesi 58
erosun objesi 32
estetik: ~in alnyazısı 108; ~ algılama
15; ~ algı 15, 16; ~ beğeni 14, 15,
16; ~ değer 12, 17, 18, 36; ~ duy-
gular psikolojisi 18; ~ dünya 114; ~
felsefesi 106; ~ fenomen 15, 16, 17;
~ fenomenin bütünlüğü 15; ~ feno-
menin ontik bütünlüğü 17; ~ ger-
çeklik 11, 14, 15, 18; ~ haz duyan
süje 14; ~ idealizm 105; ~ karakter
23; ~ karakterli felsefe sistemi 23; ~
kategori 72; ~ kılavuz kavramı 70;
~ obje 11, 16, 17, 19, 70; ~ tarih
22; ~ tavrı 15; ~ tavrı alan süje 17;
~ varlık 15, 16, 17, 18, 19; ~ varlık
alanı 14, 15, 18; ~ yargı(lar) 12, 14,
17, 18, 19, 113
etik 81, 84, 85, 107, 111, 112, 115,
116, 131, 132, 133, 134, 137, 138
ethos 112, 131, 132
evren 38, 39, 61, 62, 67, 68, 69, 86,
143; ~ harmonisi 61, 62; ~ ruhu 38,
39
eylem: ~de bulunma 107; ~ varlığı
112
- F
felsefe: ~ objesi 29; ~ sanat çatışması
106
felsefi: ~ araştırma 14; ~ disiplin 14;
~ estetik 13, 14, 18, 19; ~ estetiğin
ödevi 18; ~ problem 14
fenomen 15, 16, 17, 43, 71
figüratif sanat(lar) 109, 111
form(lar) 46, 47, 49, 50, 51, 52, 59,
66, 67, 124, 127, 142, 144, 145,
154; ~in güzelliği 52, 65, 66
- G
Galen 62
Geiger 132
genel estetik 18
geometrik form(lar) 66
gerçek bilgi 96
gerçeklik değeri 82
Goethe 30
görelî güzellik(ler) 33
görünüşler dünyası 51
Grek: ~ düşüncesi 29, 59, 114; ~ est-
tetiği 13, 18, 19; ~ felsefesi 22, 37,

63, 147; ~ ilkçağı 72; ~ ruhu 72; ~ zihni 114
 Geiger, Moritz 132
 güzel: ~ beden(ler) 34; ~ bilgi 34; ~ davranış 40; ~ değeri 17; ~ erdem 40; ~ eylem(ler) 40, 43; ~ felsefesi 18; ~ ideası 17, 144; ~ kavramı 21, 25
 güzellik 3, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 98, 99, 103, 105, 106, 128, 141, 145, 146, 147, 155, 156, 157, 158, 161, 162; ~in nedeni 28; ~ alanı 146; ~ aşamaları 44; ~ felsefesi 19, 22, 29, 105; ~ metafiziği 18, 70; ~ problemi 29; ~ teorisi 17, 59

H

hakikat 35, 36, 44, 66, 90, 94, 154
 hakiki: ~ bilgi 89, 90, 92; ~ güzellik 99; ~ varlık 23, 34, 36, 56, 89
 harmoni 45, 61, 62, 63, 65, 66, 110, 130, 140, 144, 163, 167, 171; ~ düşüncesi 61, 62
 harmonik bütün 62, 69
 Hartmann, Nicolai 14
 haz: ~dan doğan sarsılma 56; ~ duygusu 65
 Hegel 105, 106
 Helenizm çağı 37
 Herakleitos 20, 61
 Hesiodos 75, 102, 105
 heyecan 96, 130
 hiçlik 38
 hikâye 83, 111, 134, 138, 163, 166; ~ anlatma formu 84; ~ etme 83, 111, 166
 Hippias 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 35, 65, 184
 Hofmann 77
 Homeros 57, 74, 75, 83, 86, 87, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105, 111, 112, 121, 158, 164, 165,

166, 168, 176
 homo sapiens 109
 hyle 38, 39, 126, 127, 128, 146

İ

içerikçi estetik 94
 için güzellik 53
 idea(lar) 17, 23, 24, 36, 39, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 59, 64, 65, 67, 73, 85, 87, 90, 95, 127, 143, 144, 145, 146, 147, 154; ~ dünyası 76, 93, 106; ~ felsefesi 22; ~in kopyası 143
 idealist: ~ estetik 94; ~ felsefe 49; ~ içerikçi estetik görüşü 94
 idealizm 105, 120, 143, 144, 147
 ifade: ~ bilimi 19; ~ formu 84, 85
 imkânsız kategorisi 120, 121
 insan: ~a özgü olan temel içtepi 109; ~in ahlaki özelliği 113; ~ ideası 144; ~ tabiatı 85, 110
 iyi: ~ eylem 54; ~ kavramı 20, 21

J

jambik ölçü 168

K

kaba taklit 119
 kamu: ~ anlayışı 120; ~ görüşü 122
 Kant 19, 72, 133
 kanun(lar) 27, 98, 114; ~ devleti 97
 karakter 23, 67, 80, 105, 110, 113, 114, 133, 135, 138, 139, 164, 165, 171, 172, 173, 174
 katharsis 54, 59, 129, 130, 131, 132, 171
 kendiliğinden güzel 26, 34
 Khairmon 164
 Kharrondas 96
 Kleiton 80
 Kleophon 112, 165
 komedy 83, 84, 108, 113, 134, 135, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 177, 183
 korku 129, 131, 132, 135, 136, 137, 161, 162, 171, 179, 180, 182
 kosmos 62, 65, 76
 Ksenophon 20, 21, 22, 29, 78, 80, 148, 185

kültür kategorisi 82

L

lojik: ~ çıkarım 42; ~ kavram(lar) 23
Lykurgos 96

M

mantık dili 146
matematik 45, 61, 62, 63, 64, 65, 66,
70, 71
melodi(ler) 129, 130
metafizik 22, 37, 38, 70, 71, 107,
137; ~ olgusu 22
mimesis 76, 77, 78, 81, 82, 83, 84,
85, 86, 87, 91, 92, 98, 103, 105,
106, 108, 109, 110, 116, 118, 119,
120, 123, 127, 128, 129, 130, 141,
142, 143, 147, 163, 184
mimetik: ~ etkinlik 85, 129, 143; ~
obje 86, 87, 88, 92, 106, 111, 112,
116, 117, 119, 122, 127, 129, 135,
143, 145; ~ olgu 78
mimetist sanat görüşü 119
mistik: ~ estetik 40; ~ görünüş 58; ~
hayat görüşü 40; ~ metafizik 38; ~
yapı 37
mistisizm coşkunluğu 147
modern: ~ çağ 133; ~ estetik 19, 107,
124; ~ estetiğin aktüel problem(ler)i
107; ~ felsefi estetik düşüncesi 19; ~
ontolojik estetik 16
moral: ~ değerlendirme 136; ~ erek 130
moralist Grek ruhu 116
mutlakçı görüş 17
mutlak güzel 34
müzik 28, 61, 78, 81, 82, 86, 103,
104, 105, 109, 111, 129, 130, 138,
140, 144, 171, 172, 174
mythos 116, 120, 134, 138, 160,
171, 172, 173, 175

N

nedensellik bağı 130
nesne(ler): ~ dünyası 49, 86; ~in göre-
li güzelliği 41; ~in güzelliği 48; ~nin
tabiatı 15
Nikhokares 112
nousun ideaları 39

O

objektivist estetik 16, 17
objektif nitelik 134
objenin niteliği 16
Oidipus 84, 137, 180, 182, 183
ontik bütünlük 18
ontolojik idea(lar) 64
oranı 17, 42, 43, 44, 45, 65, 67, 68,
69, 70
Ortaçağ 19
ortak haz 28

Ö

öğrenmeden duyulan hoşlanma 126
ölçülülük 32, 155
ölümsüzlük 31, 35
öykü(ler) 170, 171, 172, 175, 176,
178, 179, 180, 183; ~nün akışı 183
özdeşleyim 15
öz güzellik 34, 35, 36, 75, 92, 105

P

panteist metafizik 38
Parrhasios 78, 79, 151, 152
Parmenides 64; ~ diyalogu 64
pathos 59, 60, 180
pay alma 41, 46, 47, 49, 65
Phaidros 35, 153, 185
Philon 62, 63
Phytagorasçılık 42, 43
Pistias 150, 151
Platon 22, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 34,
35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45,
46, 49, 59, 61, 63, 64, 65, 66, 67,
70, 71, 73, 74, 75, 76, 78, 81, 82,
83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92,
93, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 102,
103, 104, 105, 106, 107, 110, 141,
142, 143, 147, 153, 162, 184; ~ est-
etiği 85, 86, 87, 91; ~ felsefesi 23,
30, 66; ; ~ Homeros çatışması 103;
~ öncesi felsefe 22; ~un felsefe siste-
mi 23; ~un idealist tavrı 107
Plotinos 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43,
44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52,
53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 105, 106,
141, 142, 143, 144, 146, 147, 185;
~ estetiği 46, 59; ~ felsefesi 37, 38;

~ metafiziği 39
 politik görev 73
 Polykleitos 62, 63
 Keoslu Prodikos 102
 Abderoslu Protagoras
 psikoloji 16
 psikolojik belirleme 132
 psikolojist-monist estetik anlayışı 16
 psişik: ~ olay(lar) 16; ~ öz 16
 Pythagorasçı: ~ anlayış 66; ~ felsefe görüşü 64; ~ düşünüş 66
 Pythagorasçılık 24, 62, 64, 65, 66, 67, 70
 Pythagoras öğretisi 62, 67

R

resim 28, 79, 80, 82, 86, 88, 94, 123, 124, 125, 126, 130, 151, 167, 173
 ritm 40, 104, 105, 110, 163, 167
 Rönesans 19
 ruh 31, 32, 33, 34, 39, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 68, 69, 75, 79, 80, 153, 154, 155, 157, 158, 159; ~ dünyası 50, 53; ~ dünyasının güzelliği 53; ~ güzelliği 33, 44, 53, 54, 55, 56, 59; ~un büyüklüğü 53; ~un çirkinliği 55; ~unda yaratma gücü taşıyan ereği 75; ~unda yaratma gücü taşıyan kişi 75; ~un dünyası 52

S

salt form 46
 sanat: ~ etkinliği 76, 85, 92, 118, 119, 146; ~ felsefesi 17, 18, 19, 73, 91, 105, 108, 123, 128, 129, 147; ~ın ahlaki 115; ~ın alınyazısı 94; ~ın felsefi anlamı 75; ~ ontolojisi 17
 sanı 77, 81, 82, 84, 88, 90, 91, 92, 94
 sansür 94, 100, 101, 103, 104, 105
 Schelling 105, 106
 sesli müzik 104
 sevgi 36, 56, 57, 157, 159, 162
 Shaftesbury 30
 simetri 17, 42, 43, 44, 45, 59, 62, 63; ~nin güzelliği 43
 Sokrates 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 35, 78, 79, 80, 148, 150, 151, 152,

153, 185
 Sokratik: ~ devir 23; ~ diyalog(lar) 23; ~ konuşma(lar) 164
 Solon 96
 Sophokles 118, 166, 169
 sosyal: ~ görev 100; ~ düzen 99, 102; ~ norm(lar) 76
 soylu eyleme(ler) 133
 sudür 38, 39
 sübjektivist: ~ estetik anlayışı 16; ~ psikolojist estetik 17
 süje 11, 15, 16, 17, 19, 116; ~nin estetik yaşantıları 19; ~nin varlığı 15, 16; ~ obje bağı 17

Ş

şiir 16, 17, 78, 83, 86, 96, 100, 102, 106, 118, 121, 122, 130, 133, 138, 140, 163, 168, 169, 171, 172, 174, 175, 177

T

taklit 61, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 103, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 122, 125, 126, 127, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 142, 143, 144, 145, 146, 151, 152, 159, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 176, 178, 180, 182; ~in ayrılık(lar)ı 167; ~in objesi 80, 87, 112; ~ etkinliği 117; ~ içtepsi 125
 tanınma 179, 180
 Tanrı güzelliği 26
 tanrısal: ~ akıl 47; ~ form 46; ~ güzel-lik 35, 58; ~ güç 39
 tarafsız anlam 78
 tarih 106, 117, 118, 177
 tasvir etme 78, 84, 110
 taşma 38, 39, 45, 55; ~ basamağı 55
 teizm 102
 teknik mükemmellik 125
 tek yanlı devlet(ler) 94
 temizlenme 129, 130, 132
 tin felsefesi 106
 tiranlık 95
 tiyatro 37, 92, 111, 140, 141, 183; ~

- sanat(lar)ı 111
toplum 75, 94, 97, 100, 101, 102, 103, 106
toplumsal: ~ amaç 100; ~ sanat 100
töre(ler) 26, 27, 43
tragedya 83, 84, 93, 97, 98, 108, 113, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 178, 179, 180, 181, 182, 183
trajik: ~ etki 136; ~ eylem 137
tutku(lar) 98, 110, 164
tümel ilke 46
türüm 38
- U
ulus 75
uygunluk 25, 26, 29, 51, 119, 127;
~un güzelliği 26
uzay ve zaman dışı töz 36
- V
varlık 14, 15, 16, 17, 18, 22, 23, 26, 36, 38, 39, 40, 43, 55, 56, 58, 59, 60, 69, 71, 74, 82, 86, 87, 88, 91, 92, 96, 97, 115, 116, 159, 175; ~ın özü 36, 50, 59; ~ bütünlüğü 18, 22; ~ kategorileri 16; ~ problemi 22; ~ tarzı 16
varoluşsal: ~ istek 31; ~ sevgi 36
- Y
yapıcı öge(ler) 15
yaratıcı kişi 75
yaratma 31, 75, 76, 107, 147
yasaklama 103
yazı sanatı 61
yurttaş 32
- Z
Zeus ruhu 159
zorbalık 95